

Olsztyn, 14 grudnia 2019 r.

PS-I.431.5.8.2019

*Pan
Grzegorz Zapadka
Burmistrz Wielbarka
ul. Grunwaldzka 2
12-160 Wielbark*

Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), zwanej dalej: „ustawą o kontroli w administracji rządowej”, przekazuję Panu Burmistrzowi treść wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne

W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli stanowiska pełnili:

- Grzegorz Zapadka – Wójt Gminy Wielbark, wybrany w wyborach bezpośrednich, które odbyły się dnia 21 października 2018 r., urząd objął w dniu 21 listopada 2018 r., tj. z chwilą złożenia ślubowania wobec Rady Gminy Wielbark, zgodnie z art. 29a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.).

[Dowód: akta kontroli str. 1-2]

- Janusz Rumiński – Kierownik Referatu Inwestycji, Infrastruktury, Ochrony Środowiska i Rozwoju Gospodarczego w Urzędzie Gminy Wielbark, na zajmowanym stanowisku od 1 stycznia 2015 r.

[Dowód: akta kontroli str. 3]

Zgodnie z Uchwałą Nr II/6/18 Rady Gminy Wielbark z dnia 30 listopada 2018 r. zmieniającą Statut Gminy Wielbark, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. poz. 1456), Wielbark otrzymał status miasta, w związku z czym Urząd Gminy w Wielbarku zmienił brzmienie na: Urząd Miejski w Wielbarku, Rada Gminy Wielbark zmieniła brzmienie na: Rada Miejska Wielbark, a Wójt Gminy Wielbark zmienił brzmienie na: Burmistrz Wielbarka.

[Dowód: akta kontroli str. 4-5]

Kontrolę przeprowadził zespół pracowników Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Wydział Polityki Społecznej, Oddział Budżetu, Planowania i Analiz, w składzie:

- Emilia Orzoł – inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 16/2019 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, pełniąca funkcję przewodniczącego zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez

Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.969.2019 z dnia 10 października 2019 r., która w dniu 14 października 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 6-7]

- Joanna Kozłowska – Kierownik Oddziału Budżetu, Planowania i Analiz, legitymacja służbowa nr 45/2014 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, członek zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.985.2019 z dnia 14 października 2019 r., która w dniu 14 października 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 8-9]

Kontrolę przeprowadzono w terminie od 15 października 2019 r. do 16 października 2019 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 3 (2019).

Zakres kontroli:

- przedmiot kontroli: ocena realizacji powierzonych Gminie Wielbark zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych,
- 1) okres objęty kontrolą: od dnia rozpoczęcia realizacji zadań objętych Porozumieniem do dnia 16 października 2019 r.

Jednostka kontrolowana została poinformowana o przeprowadzeniu przedmiotowej kontroli w dniu 15 października 2019 r. pismem nr PS-I.431.5.8.2019 z dnia 3 października 2019 r. Pismem z dnia 14 października 2019 r. powiadomiono jednostkę o wydłużeniu czasu trwania czynności kontrolnych w Urzędzie Miejskim w Wielbarku, tj. w dniach 15-16 października 2019 r.

W dniu kontroli jednostkę reprezentowała Agnieszka Dzięczek – Sekretarz Gminy Wielbark, której kontrolujący okazali stosowne imienne upoważnienia, a także zapoznali z przedmiotem, zakresem oraz sposobem przeprowadzenia kontroli.

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1464), w związku z § 5 Porozumienia Nr PS-I.5230.1.64.2019 zawartego w dniu 11 kwietnia 2019 r. pomiędzy Wojewodą Warmińsko-Mazurskim a Gminą Wielbark w sprawie powierzenia Gminie prowadzenia zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych (Dz. Urz. woj. warm.-maz. poz. 2768 z 29 maja 2019 r.).

Na podstawie ustaleń kontroli działalność Urzędu Miejskiego w Wielbarku ocenia się pozytywnie z nieprawidłowościami.

W wyniku przeprowadzonych czynności ustalono, że w okresie objętym kontrolą, zadania wynikające z przedmiotu kontroli, należą do zakresu działania Referatu Inwestycji, Infrastruktury, Ochrony Środowiska i Rozwoju Gospodarczego UM w Wielbarku. Wskazuje na to zapis § 9 ust. 3 pkt 27 w brzmieniu: „organizowanie i sprawowanie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi” regulaminu organizacyjnego, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr R.0050.97.2014 Wójta Gminy Wielbark z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie nadania Urzędowi Gminy Wielbark regulaminu organizacyjnego (ze zmianami). Przedmiotowa komórka organizacyjna podlega bezpośrednio Burmistrzowi Wielbarka.

[Dowód: akta kontroli str. 10-30]

Obowiązki wynikające z powierzonych gminie zadań przydzielono]

– inspektorowi w Referacie Inwestycji, Infrastruktury, Ochrony Środowiska i Rozwoju Gospodarczego w UM w Wielbarku. Stosowny zapis w powyższym brzmieniu, został ujęty w zakresie czynności pracownika – pkt 10 w części I Zadania i czynności wykonywane przez pracownika, przyjęte do wiadomości i realizacji z datą 1 lutego 2018 r.

[Dowód: akta kontroli str. 31]

Pracownik, któremu przydzielono realizację zadań wynikających z treści zawartego porozumienia, udzielał informacji i wyjaśnień kontrolującemu oraz udostępniał dokumenty objęte przedmiotem kontroli.

Z okazanej kontrolującemu dokumentacji wynika, że na stanowisku pracy jest prowadzonateczka oznaczona symbolem komórki organizacyjnej oraz symbolem i hasłem według jednolitego rzeczowego wykazu akt, tj. RZ.7041 „Ewidencja cmentarzy z I i II wojny światowej na terenie Gminy Wielbark od 2019 r.”, do której przypisana jest kat. arch. akt „A”. Pomimo takiego oznakowania, wskutek niedostatecznej znajomości przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych, w teczce zgromadzono wyłącznie akta spraw bieżących związanych z utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych.

Stanowisko pracy nie dysponowało natomiast ewidencją grobów i cmentarzy wojennych położonych na terenie gminy. Celem ewidencji jest rozpoznanie istniejących na terenie gminy obiektów cmentarnictwa wojennego i zebranie o nich istotnych informacji o wartościach historycznych, naukowych i artystycznych, a także zaplanowanie i prowadzenie prawidłowej działalności konserwatorskiej. Poza tym, wobec zachodzącej degradacji obiektów, ewidencja wraz z załączonymi fotografiami stanowi nierzadko jedyny materialny ślad cmentarza, który uległ zniszczeniu czy zatarciu.

W świetle udzielonych w tym zakresie wyjaśnień przez pracownika realizującego kontrolowane zadania, przyczyną tej nieprawidłowości jest fakt, że pracownik uprzednio zajmujący się ww. tematyką, nie przekazał swojemu następcy pełnej informacji

o występowaniu obiektów grobownictwa wojennego na terenie gminy, jak również dokumentacji związanej z ewidencją grobów i cmentarzy wojennych.

[Dowód: akta kontroli str. 32-34]

Odpowiednio poinstruowany pracownik UM w Wielbarku utworzył w czasie trwania kontroli zbiór kart obiektów cmentarnictwa wojennego, a następnie przedmiotową ewidencję oznaczył symbolem 7041 „Ewidencja cmentarzy na terenie jednostki samorządu” (kat. arch. akt „A”), tj. stosownie do wymogów cyt. rozporządzenia. Nieprzypisanie kartom cmentarzy właściwej kategorii archiwalnej akt („A”) może skutkować w przyszłości bezpowrotną utratą informacji o obiektach mających trwałą wartość historyczną i naukową. Natomiast sprawy bieżące, czyli dokumentację o czasowym znaczeniu praktycznym, oznakował symbolem klasyfikacyjnym 7045 „Utrzymanie miejsc grzebalnych” (kat. arch. akt „B 5”). Obie teczki aktowe zostały opatrzone podtytułem: „Cmentarze z okresu I i II wojny światowej”. Tym samym usunięto stwierdzone nieprawidłowości w zakresie prowadzonej ewidencji oraz oznakowania założonych teczek aktowych.

Jednocześnie pouczonego pracownika, że prowadzenie ewidencji grobów i cmentarzy wojennych jest działaniem ciągłym, dlatego też karty ewidencyjne należy uzupełniać i poprawiać w zależności od występujących trwałych zmian, by opis w nich zawarty odpowiadał stanowi faktycznemu, m.in. w zakresie dokonywanych zmian w urządzeniu grobów i cmentarzy wojennych, jak również w oparciu o pozyskane dodatkowe informacje. Aktualizacja kart ewidencyjnych odbywa się poprzez uzupełnienie lub dołączenie do karty stosownego opisu (zakres prac, data ich wykonania, źródła finansowania) wraz z dodatkową dokumentacją fotograficzną. Pozwoli to na prześledzenie historii obiektu i prowadzonych na nim działań.

W ewidencji ujęto 14 obiektów grobownictwa wojennego, z tego 11 z czasów I wojny światowej i 3 z okresu II wojny światowej (cmentarz 3 żołnierzy niemieckich i 2 osób cywilnych w Zieleńcu, mogiła żołnierzy polskich i rosyjskich w Sędrowie oraz mogiła indywidualna żołnierza niemieckiego w Łatanej Wielkiej).

Spośród wszystkich obiektów cmentarnictwa wojennego występujących na terenie gminy Wielbark, w rejestrze zabytków nieruchomych województwa warmińsko-mazurskiego figuruje cmentarz ewangelicki przy ul. Czarnieckiego w Wielbarku, w obrębie którego znajduje się kwatera wojenna z I wojny światowej, natomiast w Gminnej Ewidencji Zabytków ujęto 8 obiektów cmentarnictwa wojennego, w tym ww. cmentarz ewangelicki. Kontrolującym udzielono informacji, że z uwagi na charakter zaplanowanych i prowadzonych prac w badanym okresie, nie zachodziła potrzeba dokonywania uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

[Dowód: akta kontroli str. 32-34]

Gmina Wielbark w stosunku do grobów i cmentarzy wojennych podejmuje szereg działań, przyczyniających się do zahamowania procesu ich degradacji i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania, poprzez prowadzenie prac konserwatorskich i naprawczych. W ostatnim czasie takie prace wykonano m.in. na cmentarzu z II wojny światowej w Zieleńcu, na którym wymieniono drewniane krzyże oraz ogrodzenie. Ogrodzenie

zmieniono również na mogile zbiorowej z II wojny światowej w Sędowie oraz na kwaterze wojennej z I wojny światowej w Lesinach Wielkich i w Piwnicach Wielkich.

Niezależnie jednak od oceny podejmowanych działań wobec cmentarzy wojennych, pouczonego pracownika, że stosownie do art. 5 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, zgodnie z którym na przeprowadzenie robót ziemnych, wznoszenie pomników i innych urządzeń na grobach wojennych jest wymagane zezwolenie wojewody (w formie decyzji administracyjnej), w przypadku planowanych prac remontowych na grobach i cmentarzach wojennych, wykraczających swoim zakresem poza prace porządkowo-pielęgnacyjne, jednostka jest zobowiązana do wystąpienia z wnioskiem o wydanie stosownego zezwolenia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego. Zaniechania w tym zakresie mogą skutkować nieumyślnym doprowadzeniem do nieodwracalnych zniszczeń cmentarzy i grobów wojennych oraz pozbawieniem ich walorów historycznych, naukowych i artystycznych. Powodem powstania tej nieprawidłowości jest niedostateczna znajomość przepisów ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych. Osobą odpowiedzialną jest pracownik prowadzący zadania związane z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi oraz osoba nadzorująca jego pracę.

Zadania będące przedmiotem kontroli jednostka przyjęła na mocy Uchwały Nr V/41/19 Rady Miejskiej w Wielbarku z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie przejęcia prowadzenia zadań z zakresu administracji rządowej dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych. Na podstawie ww. uchwały Burmistrz Wielbarka w dniu 11 kwietnia 2019 r. zawarł z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim Porozumienie Nr PS-I.5230.1.64.2019 w przedmiocie utrzymania grobów i cmentarzy wojennych. Określona w Porozumieniu kwota dotacji na ten cel w wysokości 9.000 zł została zaksięgowana na rachunku bankowym jednostki w dniu 10 maja 2019 r.

Powyższe środki zostały wprowadzone do budżetu gminy Uchwałą Nr VII/52/19 Rady Miejskiej w Wielbarku z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmiany budżetu Gminy Wielbark na rok 2019.

Zgodnie z § 2 ust. 5 ww. Porozumienia, gmina zobowiązuje się do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej środków finansowych otrzymanych z dotacji na realizację zadania oraz wydatków dokonywanych z tych środków. W toku kontroli ustalono, że środki z dotacji ewidencjonowane są na koncie: 901-710-71035-2020, natomiast do rozrachunków tych środków wykorzystywane jest konto: 130-710-71035-4300 „zakup usług pozostałych”.

[Dowód: akta kontroli str. 35-41]

Zgodnie z udzielonymi przez pracownika wyjaśnieniami, pracami porządkowo-pielęgnacyjnymi objęto 13 obiektów cmentarnictwa wojennego znajdujących się na terenie gminy. Bieżące prace porządkowo-pielęgnacyjne, które rozpoczęto wiosną br., tj. przed zawarciem Porozumienia w tym zakresie z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim, wykonywane były przez pracowników sezonowych zatrudnionych przez Gminę Wielbark do utrzymania porządku i czystości na terenach zielonych, w tym na cmentarzach z grobami wojennymi. Prace były prowadzone raz na dwa miesiące lub stosownie do potrzeb. Jednostka

samorządowa wyposażała pracowników w materiały i narzędzia, a także zapewniała środek transportu.

Prace nie były prowadzone dotychczas jedynie na cmentarzu wojennym z I wojny światowej w miejscowości Przeździek Wielki, w związku z brakiem wiedzy o jego istnieniu (brak ewidencji). Zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami, cmentarz zostanie zlokalizowany w terenie, a następnie objęty opieką.

[Dowód: akta kontroli str. 32-34]

W toku kontroli ustalono, że z dotacji Wojewody, przekazanej na realizację w 2019 r. zadań z wynikających z przedmiotu Porozumienia w kwocie 9.000 zł, na dzień kontroli wykorzystano 7.300 zł (81% planu). Do dalszego wykorzystania pozostała kwota 1.700 zł.

W celu udokumentowania wydatków poniesionych w kontrolowanym zakresie, zespołowi inspektorów przedstawiono trzy odrębne umowy na łączną kwotę 9.000 zł. Umową zawartą z Zakładem Usług Ogólnobudowlanych Henryk Orzoł w Wielbarku w dniu 5 czerwca 2019 r. w zakresie utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, objęto trzy obiekty cmentarnictwa wojennego, które wymagały najpilniejszej interwencji, tj.: cmentarz z I wojny światowej w Wielbarku, ul. Kętrzyńskiego, mogiła zbiorowa z II wojny światowej w Sędrowie oraz mogiła zbiorowa z I wojny światowej w Piwnicach Wielkich, gdzie dokonano wymiany zniszczonego drewnianego ogrodzenia oraz zamontowano oznakowanie. Określone w umowie wynagrodzenie w kwocie 3.500 zł wypłacono wykonawcy 24 czerwca 2019 r., na podstawie faktury nr 8 z dnia 17 czerwca 2019 r., po odbiorze prac przez komisję złożoną z przedstawicieli zamawiającego przy udziale wykonawcy.

W ramach drugiej umowy zawartej w dniu 26 sierpnia 2019 r. z tym samym wykonawcą, na kwotę 3.800 zł, objęto dodatkowo kwaterę wojenną z I wojny światowej w Lesinach Wielkich, na której wymieniono drewniane ogrodzenie. Podstawą wypłaty wynagrodzenia była faktura nr 16 z dnia 1 października 2019 r., którą wystawiono po protokolarnym odbiorze prac i opłacono 10 października br.

Natomiast w ostatniej umowie z dnia 20 września 2019 r. na kwotę 1.700 zł ujęto 13 obiektów cmentarnictwa wojennego przewidzianych do uporządkowania przed dniem 1 listopada, tj. Wszystkich Świętych, które zlecono do wykonania Zakładowi Usługowo-Handlowemu w Wielbarku do dnia 29 października br. Z uwagi na wyznaczony termin, do dnia kontroli nie nastąpił odbiór i rozliczenie zleconych prac.

Na podstawie przedłożonych dokumentów księgowych ustalono, że zostały one opisane stosownie do § 3 Porozumienia Nr PS-I.5230.1.64.2019 z dnia 11 kwietnia 2019 r., tj. wskazano źródła finansowania, sprawdzono i podpisano przez osoby odpowiedzialne za kontrole dokumentów pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym, zatwierdzono do wypłaty oraz opłacono.

[Dowód: akta kontroli str. 42-63]

Bieżący nadzór nad stanem utrzymania grobów i cmentarzy wojennych sprawuje pracownik UM w Wielbarku, odpowiedzialny za realizację powierzonych zadań, który zgłasza wykonawcom ewentualne uwagi i potrzeby, co do zakresu prac. Kontrolujących

poinformowano, że zwyczajowo wykonawcy zakupują i dekorują zniczami groby, w szczególności przed dniem Wszystkich Świętych. Dodatkowo w ramach nadzoru inspektor, przed przekazaniem faktur wystawionych przez wykonawcę do dalszej realizacji, dokonuje odbioru zleconych robót, z czego sporządzany jest protokół.

Zespołowi inspektorów udzielono wyjaśnień, że w sytuacji usytuowania grobów wojennych na terenach leśnych, zarządcy, tj. Nadleśnictwo Wielbark i Nadleśnictwo Szczytno, nie stwarzają trudności w opiece nad nimi. W 2018 r., w związku z pracami porządkowymi na leśnym cmentarzu wojennym koło Wielbarka, prowadzonymi przez grupę młodzieży z Polski, Węgier i Niemiec, pod patronatem Fundacji Borussia, Nadleśniczy Nadleśnictwa Wielbark udostępnił ten teren oraz udzielił instruktażu odnośnie zasad, których należy przestrzegać na gruntach leśnych, w szczególności w okresie suszy. W 2019 r., w ramach tego typu obozu z udziałem młodzieży rosyjskiej i niemieckiej, porządkowano cmentarz wojenny przy ul. Kętrzyńskiego w Wielbarku. Celem organizatorów projektu jest ochrona dziedzictwa kulturowego, miejsc pamięci, budowanie świadomości historycznej młodych ludzi, angażowanie ich w praktyczne działania na poziomie lokalnym.

Udzielający wyjaśnień pracownik UG poinformował, że w badanym okresie nie odnotowano skarg na stan utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, jak też aktów wandalizmu. Z obserwacji wynika, że groby wojenne są odwiedzane przez mieszkańców i turystów, którzy okolicznościowo, w okresie przed dniem Wszystkich Świętych, składają wiązanki i zapalają znicze. Patronat społeczny nad grobami wojennymi i miejscami pamięci sprawuje Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Wielbarskiej oraz uczniowie miejscowych szkół w ramach lekcji historii.

[Dowód: akta kontroli str. 32-34]

Zgodnie z § 3 ust. 1 ww. Porozumienia, rozliczenie realizacji zadań pod względem rzeczowym i finansowym następuje w dwóch terminach: do dnia 15 września 2019 r. i do dnia 15 stycznia 2020 r. Jednostka kontrolowana dopełniła obowiązku rozliczenia powierzonego zadania, nadając w terminie (data nadania 30 sierpnia 2019 r., data wpływu 2 września 2019 r.) pisemne sprawozdanie okresowe I z wykonania zadania w zakresie utrzymania grobów i cmentarzy wojennych w 2019 r., które przyjęto bez zastrzeżeń pod względem formalno-rachunkowym oraz po usunięciu zidentyfikowanych braków o charakterze merytorycznym.

Gmina podejmuje działania na rzecz upowszechnienia wiedzy oraz wykorzystania potencjału kulturowego i turystycznego cmentarzy wojennych. W wydanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego informatorze-przewodniku dotyczącym historyczno-krajoznawczego „Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej”, utworzonym w 100. rocznicę wybuchu wojny, został ujęty cmentarz wojenny położony w Wielbarku na skraju lasu, przy drodze na Jedwabno. Pochowano na nim żołnierzy rosyjskich i niemieckich, którzy umarli z powodu ran i epidemii w lazarecie i m.in. ze względów sanitarnych chowano ich z dala od centrum miasta. Na liście miejsc do odwiedzenia przez turystów poruszających się tym szlakiem, znajduje się ponadto cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich i niemieckich, przy ul. Kętrzyńskiego w Wielbarku. Folder w wersji elektronicznej jest dostępny na stronie

internetowej Urzędu Miejskiego w zakładce: Turystyka. Obie nekropolie wojenne zostały oznakowane tablicą „Szlak frontu wschodniego I wojny światowej”, przedstawiającą krótki opis historyczny tych miejsc, w czterech wersjach językowych, co stwierdzono w trakcie oględzin tych obiektów w terenie.

Gmina promowała również wydarzenia związane z Bitwą Mazurską z 1914 r., współorganizując wystawę tematyczną zorganizowaną w opuszczonym kościele ewangelicko-angsburskim w Wielbarku, pełniącym w tamtym czasie funkcję lazaretu, która następnie została ujęta w folderze.

W dniu kontroli, w obecności pracownika kontrolowanej jednostki, przeprowadzono oględziny cmentarzy wojennych zlokalizowanych na terenie gminy Wielbark. Oględzinom poddano 10 obiektów cmentarnictwa wojennego:

- Cmentarz wojenny żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej w Wielbarku ul. Kętrzyńskiego,
- Cmentarz wojenny żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej w Wielbarku w lesie,
- Kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej w Wielbarku ul. Kopernika,
- Kwatera wojenna i mogiła wojenna żołnierzy armii niemieckiej z I wojny światowej w Wielbarku ul. Czarnieckiego,
- Kwatera wojenna żołnierzy armii rosyjskiej z I wojny światowej w Piwnicach Wielkich,
- Mogiła wojenna żołnierzy polskich i rosyjskich z II wojny światowej w Sędrowie,
- Kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej w Lesinach Wielkich,
- Cmentarz wojenny żołnierzy armii niemieckiej i osób cywilnych z II wojny światowej w Zieleńcu,
- Cmentarz wojenny żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej z I wojny światowej i 1 żołnierza niemieckiego z II wojny światowej w Zieleńcu,
- Mogiła wojenna żołnierza armii niemieckiej z II wojny światowej w Łatanej Wielkiej.

W wyniku przeprowadzonej wizytacji stwierdzono dokonywanie bieżących zabiegów pielęgnacyjnych na tych obiektach. Pomimo ich położenia (w lesie, na terenie zdewastowanych i zatartych dawnych cmentarzy) oraz pory roku utrudniającej utrzymanie obiektów w czystości, są one uporządkowane, a ich obszar wraz z otoczeniem wykoszony i wygrabiony, wolny od zaśmieci. Porównując stan techniczny grobów i cmentarzy wojennych wizytowanych podczas poprzedniej kontroli 11 sierpnia 2014 r., ze stanem obecnym, zaobserwowano znaczącą różnicę. Jednostka zapewnia dbałość o ochronę i estetykę grobów wojennych, m.in. poprzez sukcesywną wymianę zniszczonych ogrodzeń na cmentarzach wojennych. Jednakże prowadzenie tych prac jest możliwe po uprzednim uzyskaniu zezwolenia Wojewody, stosownie do wymogów określonych w art. 5 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, a w przypadku obiektów zabytkowych, po stosownych uzgodnieniach w tym zakresie z organem konserwatorskim.

Zespół kontrolny pozytywnie ocenił zamierzenie gminy, by w miarę dostępnych środków finansowych wykonać, niezbędne z uwagi na upływ czasu, prace remontowo-renowacyjne, w szczególności w zakresie uczynienia napisów na nagrobkach oraz oznakowania grobów wojennych. Ze względu na specjalistyczny charakter prac związanych z odnowieniem inskrypcji, wymagany jest podmiot gwarantujący profesjonalny poziom ich wykonania, zgodnie ze sztuką konserwatorską. Niemniej część nagrobków pozostaje czytelna, w związku z czym wskazane jest zabezpieczenie, z uwagi na upływ czasu i niekorzystne warunki atmosferyczne, danych o pochowanych żołnierzach, poprzez spisanie z nagrobków inskrypcji bądź ich sfotografowanie i dołączenie do poszczególnych kart ewidencyjnych.

Podczas kontroli zwizytowano m.in. kwaterę żołnierzy niemieckich i rosyjskich z I wojny światowej, położoną w obrębie cmentarza parafialnego w Wielbarku, ul. Kopernika. Stan zachowania kwatery w dniu oględzin oceniono jako niedostateczny, bowiem nagrobki nie zachowały się, a mogły być porośnięte trawą i zachwaszczone. Do czasu sporządzenia niniejszej dokumentacji pokontrolnej, jednostka przekazała fotografie obrazujące stan kwatery po jej uporządkowaniu. W celu zapewnienia ochrony tego miejsca pochówku przed ewentualną likwidacją, wskazane jest oznakowanie kwatery wojennej tablicą informacyjną.

[Dowód: akta kontroli str. 64-77; 32-34]

Do ustaleń kontroli nie zostały wniesione zastrzeżenia.

Mając na uwadze powyższe oceny i wnioski, wnoszę o:

- 1) zapewnienie bieżącej opieki nad cmentarzem wojennym z I wojny światowej z miejscowości Przeździek Wielki.
- 2) zabezpieczenie, z uwagi na upływ czasu i niekorzystne warunki atmosferyczne, danych o pochowanych żołnierzach, poprzez spisanie z nagrobków inskrypcji bądź ich sfotografowanie i dołączenie do odpowiednich kart ewidencyjnych.
- 3) kontynuowanie działań, stosownie do posiadanych środków finansowych oraz w uzgodnieniu z organem konserwatorskim i po uzyskaniu zezwolenia Wojewody, stosownie do wymogów określonych w art. 5 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych, zmierzających do poprawy stanu zachowania grobów i cmentarzy wojennych na terenie gminy, w szczególności w zakresie uwidocznienia inskrypcji na nagrobkach oraz oznakowania grobów wojennych znajdujących się w obrębie cmentarzy parafialnych bądź ewangelickich, w celu ich ochrony.

Wykonane prace remontowo-renowacyjne należy każdorazowo odnotowywać w karcie ewidencyjnej danego obiektu, w sposób wskazany w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym. Jeden komplet uaktualnionych w tym zakresie kart ewidencyjnych, należy przesłać na adres Wydziału Polityki Społecznej.

Proszę Pana Burmistrza o podjęcie działań mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości oraz o poinformowanie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia, o sposobie wykorzystania uwag

i wniosków oraz wykonania zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia działań.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej, od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI

Artur Chojecki